

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/125/2019
Identifikačné číslo spisu: 1214215362
Dátum vydania rozhodnutia: 27.08.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Milan Lalič
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:1214215362.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu F. D. O., bývajúceho v A., B. XX, zastúpeného advokátom JUDr. Michalom Krutekom, AK so sídlom v Trnave, Hlavná 11, proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Pribinova 2, o náhradu škody, vedenom na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 52 C 164/2014, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 12. decembra 2018 sp. zn. 2 Co 82/2016, takto

rozhodol:

Rozsudok krajského súdu vo výroku, ktorým zmenil rozsudok okresného súdu tak, že priznanú náhradu nemajetkovej ujmy v sume 4 000,- eur zamietol a v súvisiacom výroku o trovách konania, z r u š u j e a vec v tomto rozsahu vracia krajskému súdu na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava II rozsudkom zo 4. novembra 2015, č. k. 52 C 164/2014-174, uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 500,- eur s príslušným úrokom z omeškania od 5. mája 2011, nemajetkovú ujmu vo výške 4 000,- eur, náhradu trov právneho zastúpenia vo výške 1 402,74 eur a iných trov konania vo výške 20,- eur, všetko v lehote do troch dní.

Vyšiel zo zistenia, že uznesením o vznesení obvinenia z 23. decembra 2010 bolo voči žalobcovi nezákonne začaté trestné konanie, čo potvrdilo uznesenie generálneho prokurátora Slovenskej republiky z 5. mája 2011, ktorým bolo zrušené vyššie uvedené rozhodnutie z 23. decembra 2010, čím bola daná zodpovednosť štátu podľa zákona č. 514/2003 Z.z. V dôsledku toho zaviazal žalovanú zaplatiť žalobcovi sumu 500,- eur titulom náhrady trov obhajoby v trestnom konaní s 8,25 % úrokom z omeškania od 29. mája 2014, kedy príslušný orgán oznámil žalobcovi, že mu tento nárok dobrovoľne neuspokojí, a sumu 4 000,- eur titulom náhrady nemajetkovej ujmy. Vo zvyšnej časti žalobu zamietol a rozhodol o náhrade trov konania s poukazom na § 142 ods. 3 O.s.p.

2. Na odvolanie obidvoch účastníkov konania Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 12. decembra 2018, sp. zn. 2 Co 82/2016, rozsudok okresného súdu

? vo výroku, ktorým súd uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi náhradu škody v sume 500,- eur spolu s 8,25 % úrokom z omeškania ročne od 29. mája 2014 do zaplatenia, zmenil tak, že žalovaná je povinná zaplatiť žalobcovi náhradu škody v sume 294,92 eur spolu s úrokom z omeškania vo výške

5,25 % ročne od 29. mája 2014 do zaplatenia, všetko do troch dní od právoplatnosti rozsudku, a vo zvyšku žalobu zamietol,

? vo výroku, ktorým súd uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy v sume 4 000,- eur, zmenil tak, že žalobu zamietol,

? vo výroku, ktorým súd vo zvyšnej časti žalobu zamietol, rozsudok okresného súdu potvrdil a vo výroku o náhrade trov konania zmenil tak, že žalovanej nepriznal nárok na náhradu trov konania pred súdom prvej inštancie a pred odvolacím súdom.

Krajský súd vyšiel zo skutkového stavu zisteného súdom prvej inštancie, avšak nestotožnil sa s jeho závermi (i) o účelnosti vynaložených trov obhajoby nad priznanú sumu 294,92 eur s príslušenstvom, (ii) ani s náhradou nemajetkovej ujmy v peniazoch, pre ktorú nenašiel oporu v skutkovom stave prezentovanom žalobcom a naň nadväzujúcim právnym posúdením podľa § 17 zákona č. 514/2003 Z.z. Preto v tejto časti a vo zvyšku žalobu zamietol a rozhodol o trovách konania podľa úspechu účastníkov vo veci.

3. Tento rozsudok odvolacieho súdu napadol žalobca dovolaním, ktorého prípustnosť a dôvodnosť videl v ustanovení § 420 písm. f/ C.s.p. s konštatovaním, že odvolací súd

? rozhodol na jedinom pojednávaní a bez dokazovania a akéhokoľvek relevantného dôvodu zmenil rozhodnutie okresného súdu ohľadne priznanej nemajetkovej ujmy, čím mu znemožnil ako strane sporu uskutočňovať jeho procesné práva v takej miere, že by nedošlo k porušeniu práva na spravodlivý proces,

? sa dostatočne nezaoberal mierou zásahu orgánov činných v trestnom konaní do súkromného a pracovného života žalobcu z dôvodu jeho nezákonného trestného stíhania, v dôsledku ktorého bol prepustený zo služobného pomeru,

? a dostatočne preukázaný negatívny dopad na jeho psychické zdravie, osobný a profesionálny život bagatelizoval.

Preto navrhol napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spolu s rozsudkom okresného súdu zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie.

4. Žalovaná sa na dovolanie žalobcu písomne nevyjadrila.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C.s.p.) strana sporu, v ktorej neprospech bolo v napadnutej časti o nepriznaní nemajetkovej ujmy rozhodnuté (§ 424 C.s.p.) a bez nariadenia pojednávania (§ 443 C.s.p.) dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je v tejto časti opodstatnené, a to z nasledovných dôvodov.

6. Podľa § 420 písm. f/ C.s.p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

7. Súčasťou obsahu práva na spravodlivé súdne konanie je aj právo účastníka sporu na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne odpovie na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov žalobcu, prednesené na súde prvej inštancie i v podanom odvolaní (§ 387 ods. 3 C.s.p.). Nerešpektovanie tohto kogentného ustanovenia nesporne zakladá prípustnosť i dôvodnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f/ C.s.p. (m. m. 5 Cdo 57/2019, 2 Cdo 100/2018, 4 Cdo 3/2019 a pod.).

8. Krajský súd totiž dospel k nesprávnemu záveru, že žalobca si nespĺnil svoju základnú povinnosť tvrdenia ohľadne nároku z titulu nemajetkovej ujmy, preto nenašiel žiadnu príčinnú súvislosť medzi existujúcimi rodinnými, sociálnymi a psychickými problémami žalobcu a uznesením o vznesení obvinenia (bod 7.4.3. rozsudku).

9. Podľa čl. 46 ods. 3 ústavy má každý právo na náhradu škody spôsobenej mu nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo nesprávnym úradným postupom. Pri posudzovaní nárokov

uplatňovaných podľa zákona č. 514/2003 Z.z. ani všeobecné súdy nikdy nesmú zabúdať na ich ústavný pôvod a zakotvenie. Je preto nevyhnutné v každom prípade dbať o to, aby rozhodovaním súdov fakticky nedošlo k vyprázdneniu dotknutého ústavného práva pri použití jeho zákonného vymedzenia (čl. 13 ods. 4 ústavy). Inak povedané, použitím zákona č. 514/2003 Z.z. v prípadoch zodpovednosti štátu za škodu, nesmie dôjsť, priamo ani nepriamo, k obmedzeniu rozsahu základného práva zaručeného v čl. 46 ods. 3 ústavy. Podľa citovaného zákona je teda nutné kompenzovať všetku (celú) ujmu, ktorú by bolo možné namietat' pod čl. 46 ods. 3 ústavy.

10. V právnom štáte, ktorým Slovenská republika podľa čl. 1 ods. 1 ústavy je, nemožno akceptovať taký postup súdu, ktorý odmietne náhradu škody priznať z dôvodu neunesenia dôkazného bremena ohľadne jej výšky poškodeným, lebo potom vlastný stav dôkaznej núdze má rovnaké príčiny ako samotné nezákonné rozhodnutie.

11. Ako nezákonné, ale aj protiústavné treba vyhodnotiť aj rozhodnutie odvolacieho súdu v dovolaní napadnutej časti (bod 7.4.3.), ktorý konštatoval - bez doplnenia akéhokoľvek dokazovania - že žalobca netvrdil a neodôvodnil, že samotné konštatovanie nezákonného rozhodnutia je nedostatočné a že svoje psychické problémy odvodzoval od svojich subjektívnych pocitov z priebehu incidentu s príslušníkmi ŽP spred Vianoc r. 2010 a nie od vydania uznesenia o nezákonom vznesení obvinenia z 23. decembra 2010 (teda tiež spred Vianoc), ale v odôvodnení už nijako nezohľadnil výsluchy ďalších osôb pred okresným súdom (manželky, bývalých kolegov), či lekárske správy, na posúdenie všetkých kritérií určujúcich rozsah spôsobenej nemajetkovej ujmy v prípade začatia trestného konania, ktoré neskončilo odsudzujúcim rozsudkom. Za nesplniteľné dôkazné bremeno (dôkaznú povinnosť) v takej situácii najvyšší súd označuje požiadavky odvolacieho súdu na preskúmanie finančného ocenenia nehmotnej ujmy žalobcu, najmä v oblasti osobných, rodinných, pracovných, sociálnych vzťahov či psychického stavu, pretože nemajetková ujma sa nepreukazuje (porov. 4 Cdo 34/2018, bod 4.1.vi.). Nemajetková ujma vzniká samotným porušením základných práv a slobôd fyzickej osoby nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom. Ide o stav mysle poškodenej osoby, ktorý sa preukazuje empaticky, pravda za predpokladu, že sa sudca bude vedieť aspoň elementárne vcítiť do pozície trestne stíhaného človeka; a to sa sudcom odvolacieho súdu v tomto konaní, žiaľ, nepodarilo, lebo aj oni postavili žalobcu do úlohy púheho objektu, kedy sa stáva iba prostriedkom v rukách štátnej moci (orgánov činných v trestnom konaní), ktorý je potom zameniteľný aj so skutočným zločincem, a tak sa musí podrobovať excesívnym úkonom orgánov činných v trestnom konaní, hoci vo výsledku bol nevinný, čiže aj uznesenie o vznesení obvinenia nemalo byť vôbec vydané. Takéto bezprávie voči ľudskej dôstojnosti musí byť v právnom štáte odškodniteľné.

12. Škodu teda treba chápať ako ujmu na chránenom statku, ako je majetok, osoba, alebo iný chránený záujem, pričom najvyššiu mieru ochrany požívajú ľudský život, integrita človeka, ľudská dôstojnosť a sloboda. Každé trestné stíhanie negatívne ovplyvňuje spoločenský, pracovný a osobný život stíhaného, a to bez ohľadu na jeho výsledok, teda aj je spôsobilé bez ďalšieho vyvolať vznik nemajetkovej ujmy najmä v takom prípade, ak sa preukáže, že bolo od začiatku nezákonné; ide o zodpovednosť absolútne objektívnu a za výsledok trestného konania vo veci samej, čím je založená zodpovednosť štátu za škodu obvineného spôsobenú uznesením o vznesení obvinenia.

13. Pri odškodňovaní nemajetkovej ujmy za nezákonné trestné stíhanie každej fyzickej osoby sudcom nesvedčí bagatelizovanie závažnosti ujmy priznávaním neprimerane nízkych, resp. žiadnych náhrad; také rozhodovanie treba považovať za obchádzanie zákona i jeho účelu a pôsobí mnohokrát veľmi cynicky, bez citu pre elementárnu spravodlivosť, alebo absencie postupu podľa pravidla, podľa ktorého „nerob druhému to, čo nechceš, aby robili tebe“.

14. Za situácie, kedy žalobca nie je schopný presne určiť a preukázať výšku škody spôsobenú nezákonným rozhodnutím, pričom však preukáže a odôvodní, že mu taká škoda vznikla, nemôže odvolací súd rozhodnúť, že mu preto škoda nebude vôbec priznaná, alebo že medzi protiprávnym konaním žalovaného a vzniknutou škodou nie je príčinná súvislosť. V takejto situácii má určiť výšku vzniknutej škody podľa spravodlivého uváženia a jednotlivých okolností prípadu.

15. Najvyšší súd na základe vyššie uvedených dôvodov zistil, že dovolanie žalobcu bolo dôvodné, preto v zmysle § 449 ods. 1 C.s.p. rozsudok krajského súdu v napadnutej časti zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 C.s.p.), v ktorom rozhodne o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C.s.p.).

16. Vo zvyšnej časti zostal rozsudok odvolacieho súdu nedotknutý.

17. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.